

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Анастасія Жмайло, здобувач II (магістерського) рівня 1 курсу
факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти, Бердянського
державного педагогічного університету, м. Бердянськ, Україна;

Ганна Сизко, к. псих. наук, ст. викладач Бердянського державного педагогічного
університету, м. Бердянськ, Україна

На сьогоднішній день проблема психологічної адаптації дітей молодшого шкільного віку із ЗПР до процесу навчання є досить актуальною, оскільки з кожним роком їх кількість збільшується. Труднощі, що мають такі діти при переході із закладу дошкільної освіти в школу призводять до неготовності належним чином отримувати знання.

Саме тому сьогодні основної уваги заслуговує рівень сформованості психологічної адаптації до процесу навчання саме дітей молодшого шкільного віку із ЗПР.

Під терміном «адаптація» розуміють перебудову психіки індивіда під впливом об'єктивних факторів навколишнього середовища, а також здатності людини пристосовуватись до різноманітних вимог середовища без відчуття внутрішнього дискомфорту і конфлікту [2].

Вченими виділено декілька видів адаптації: біологічну, соціальну, етнічну та психологічну, але детально розглянемо останню, оскільки вона включає такий важливий аспект, як здатність переключатися з однієї соціальної ролі на іншу.

В широкому значенні «психологічна адаптація» – це процес психологічної включеності особистості до системи соціальних, соціально-психологічних та професійно-діяльнісних зв'язків і відносин, у виконання відповідних рольових функцій.

Т. Н. Лазоренко розглядає поняття «психологічна адаптація до навчання дітей 6-8 років із ЗПР» як інтегрований показник психічного стану дитини, що визначає його можливості в довільній пізнавальній діяльності у процесі засвоєння програмового матеріалу в запропонованому вчителем (дорослими) темпі й обсязі [1].

Констатувальний етап нашого дослідження передбачав використання методу спостереження, опитувальників, проєктивних методик, що дозволило визначити рівень адаптованості дітей із ЗПР та дітей розвитку яких відповідав віковій нормі до школи.

Доцільність використання цих методів полягає в тому, що вони виявляють такі компоненти адаптації як фізіологічне підлаштування організму (відсутність психосоматичної симптоматики, здатність організму до енерговитрат), шкільну успішність та поведінку (засвоєння учнями способів і прийомів навчальної діяльності), емоційне сприймання нової соціальної ситуації (емоційне ставлення до вчителя, однокласників, до себе у новій ролі та процесу навчання).

Всього в експерименті взяло участь 20 дітей. З них 10 – із ЗПР, 10 – із нормотиповим розвитком.

За результатами дослідження було виявлено, що 8 із 10 дітей (80%) знаходяться на низькому рівні психологічної адаптації і лише 2 учні (20%) показали середній рівень.

В групі дітей з нормотиповим розвитком на низькому рівні 2 учні (20%), середньому – 5 (50%), високому – 3 (30%).

Низький рівень характеризується проявами тривожності, швидкій втомлюваності, напруженості, розладів уваги, пам'яті та мислення, відсутності позитивної установки до навчання, малої активності або неконтрольованого збудження.

Для середнього рівня властиві відсутність негативних переживань, засвоєння основного змісту програми предметів, уважність та зосередженість, але лише в тих випадках, коли дитина виконує цікаві для неї заняття. Такі учні потребують контролю з боку дорослих.

Високий рівень є показником успішної адаптації дитини до школи, коли учень позитивно ставиться до навчання, легко сприймає і засвоює матеріал, виявляє зацікавленість до занять, без проблем знаходить спільну мову з однолітками.

Низькі показники адаптації дітей із ЗПР можуть бути обумовлені, перш за все, незрілістю та виснажуваністю ЦНС, що не дозволяє учням повною мірою пристосуватися до процесу навчання [2].

Таким чином, ми дійшли висновку, що для поліпшення адаптаційного процесу до навчання у дітей із ЗПР необхідна розробка системи психологічної підтримки молодших школярів, що на нашу думку, допоможе подолати вище вказані труднощі.

Література

1. Лазоренко Т.Н. Структурные компоненты психологической адаптации 6-8 летних детей с ЗПР к обучению / Т.Н. Лазоренко // Наука і освіта, Одеса, 2001. – С. 64
2. Сизко Г.І. Психологічні бар'єри при взаємодії з людьми з особливими потребами: причини та шляхи подолання / Ганна Сизко. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том XIV: Методологія і теорія психології. – Випуск 1. Київ – Ніжин. Видавництво «ПП Лисенко М.М.». 2018. – С. 279-287.
3. Филиппова Н.В. Современный взгляд на задержку психического развития / Н.В.Филиппова, Ю.Б.Барыльник, А.С.Исмаилова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2015. – № 10-2. – С. 256-262.